



SVENSKT NÄRINGSLIV

Reformer för fler i arbete – En regional analys

JUNI 2023



Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	3
Data och metod	5
Icke-självförsörjande per kommun, inrikes och utrikes födda	6
Icke-självförsörjande per kommun bland män och kvinnor, inrikes och utrikes födda	10
Icke-självförsörjande per kommun och ålderskategori, inrikes och utrikes födda	12
Icke-självförsörjande per län och utbildningsnivå, inrikes och utrikes födda	15
Icke-självförsörjande över tid, inrikes och utrikes födda	18
Andelen icke-självförsörjande utrikes födda i kommunen, givet andelen utrikes födda	21
Avslutande diskussion	23
Referenser	24

Sammanfattning

Syftet med denna rapport är att studera hur självförsörjningsgraden i Sverige varierar geografiskt. Mer specifikt försöker vi att besvara följande frågeställningar:

- Hur skiljer sig andelen som inte är självförsörjande per kommun med avseende på inrikes födda och utrikes födda?
- Hur varierar andelen som inte är självförsörjande per kommun med avseende på män och kvinnor, olika åldersgrupper, samt utbildningsnivåer?
- Hur vanligt är det att de som klassificeras som icke-självförsörjande i kommunerna inte har varit självförsörjande under något år i sex års tid?

Resultaten visar att:

- Det finns en överrepresentation av utrikes födda som inte är självförsörjande och tydliga geografiska mönster. Kommuner som har haft en svag eller negativ befolkningstillväxt, lågt eller obefintligt bostadsbyggande, samt en svag utveckling av antal jobb de senaste tio åren har generellt sett en högre andel icke-självförsörjande individer i arbetsför ålder.
- Andelen icke-självförsörjande är som högst bland utrikes födda kvinnor. I 66 kommuner var det mer än varannan utrikes född kvinna i arbetsför ålder som inte var självförsörjande 2021. Det finns också tydliga geografiska mönster med högra andelar icke-självförsörjande utrikes födda kvinnor i vissa kommuner.
- De som inte är självförsörjande har i mycket hög utsträckning inte varit detta under något år i sex års tid (2016–2021). Ungefär varannan inrikes född (oberoende av kön) och utrikes född man som inte var självförsörjande 2021 var inte heller det under något enskilt år från 2016 till 2021. Motsvarande andel för de utrikes födda kvinnorna var 62 procent. I regel hade en majoritet av de utrikes födda kvinnorna som inte var självförsörjande under 2021 inte heller varit självförsörjande under något år i sex års tid. Detta var fallet i 266 av 290 kommuner.

Slutsatsen av vår regionala analys är att en hög andel av personerna i arbetsför ålder inte är självförsörjande över tid, samt att det finns tydliga geografiska skillnader. Andelen icke-självförsörjande är högst bland utrikes födda kvinnor. För att få fler i arbete bör politiken ta i beaktande de regionala skillnaderna och den låga självförsörjningsgraden bland utrikes födda, speciellt utrikes födda kvinnor.

Rapporten är författad av Sven-Olov Daunfeldt, Johan Karlsson och Johan Lidelfelt. Alla verksamma vid Svenskt Näringsliv.

Inledning

Självförsörjningsgraden bland personer i arbetsför ålder lanserades initialt av Entreprenörskapsforum (Eklund och Larsson, 2020). Detta nya mått togs fram eftersom traditionella mått som sysselsättningsgrad och arbetslöshet *inte* är heltäckande mått på hur väl individer i arbetsför ålder är etablerade på den svenska arbetsmarknaden. Det räcker exempelvis att arbeta en timma under en mätvecka för att klassificeras som sysselsatt, vilket innebär att personer som klassificeras som sysselsatta kan ha mycket låga löneinkomster. Personer i arbetsför ålder som vill arbeta, men som inte söker jobb aktivt, definieras inte heller som arbetslösa. Detta innebär att det finns personer i arbetsför ålder som inte är etablerade på arbetsmarknaden, men som inte fångas upp av den befintliga arbetslöshetsstatistiken.

Entreprenörskapsforum valde i sin rapport att definiera en individ som självförsörjande om hen har en årlig löneinkomst som minst uppgår till fyra prisbasbelopp. Detta motsvarar cirka 13 000 kronor i månaden efter skatt 2021. Notera att detta är betydligt lägre än inkomsten efter skatt om individen arbetar heltid till någon av de lägsta förhandlade lönerna på den svenska arbetsmarknaden. Entreprenörskapsforum valde denna inkomstgräns eftersom den överensstämmer med OECD:s gräns för relativ fattigdom. Resultaten från deras studie visade att det tog 3 till 4 år innan hälften av alla nyanlända definierades som sysselsatta, medan det tog 12 till 13 år innan hälften kunde klassificeras som självförsörjande.

Självförsörjningsgrad har under senare tid fått kritik eftersom måttet inkluderar studenter och grupper som är tillfälligt borta från arbetsmarknaden, till exempel föräldralediga. För att ta hänsyn till denna kritik valde Svenskt Näringsliv (Daunfeldt, Lidfeldt och Mikkonen, 2023) att exkludera alla individer i arbetsför ålder som studerar, samt explicit studera hur vanligt det är att personer inte är självförsörjande över tid. Resultaten visade att cirka 1,3 miljoner personer i arbetsför ålder (borträknat studenter) inte var självförsörjande 2020. Detta innebär att cirka var fjärde person i arbetsför ålder hade en arbetsinkomst som innebar att de inte kunde försörja sig själv på sin arbetsinkomst. En så hög andel som 57 procent av de individer som inte klassificerades som självförsörjande 2020 hade dessutom inte varit självförsörjande under något år i sex års tid.

Syftet med denna rapport är att studera hur självförsörjningsgraden varierar geografiskt i Sverige. Detta är av betydelse eftersom en låg självförsörjningsgrad innebär stora påfrestningar på skattesystemet. När många människor i arbetsför ålder försörjs helt eller delvis av det offentliga behöver det finansieras av skatter. Svenskt Näringsliv (Lidfeldt och Frycklund, 2021) har tidigare uppskattat att den totala samhällsekonomiska kostnaden av detta utanförskap uppgår till 270 miljarder kronor per år. En minskning av utanförskapet med 20 procent skulle därmed kunna frigöra 54 miljarder årligen.

Resurser som skulle kunna användas för att exempelvis förbättra infrastrukturen, sänkta skatterna, öka resurserna till sjukvården, öka anslagen till forskning, eller något annat som stärker Sverige och näringslivet.

För kommuner innebär en låg självförsörjningsgrad betydande direkta kostnader i form av höga kostnader för ekonomiskt bistånd, men också indirekta kostnader eftersom forskning har visat att långa perioder i utanförskap leder till en ökad risk för psykisk ohälsa (Stauder, 2019; Nordin och Almén 2017).

Att ett stort antal personer i arbetsför ålder har problem att etablera sig på arbetsmarknaden är också problematiskt eftersom många företagare i Sverige har stora problem med sin kompetensförsörjning. Problemet är som störst i vissa delar av landet, bland annat till följd av de stora industriella satsningarna i Norrland. Företagare lyckas inte rekrytera personal, trots det omfattande utanförskapet och trots att de har ett behov av att anställa fler. Svenska företag efterfrågar i hög utsträckning dessutom arbetskraft med relativt låga utbildningsnivåer – gymnasial yrkesutbildning eller lägre (Svenskt Näringsliv, 2022). Detta skapar ett tillväxthinder för företag och innebär att kommunen och staten går miste om skatteintäkter.

Företagens problem med kompetensförsörjningen innebär också att inkomster och jobb uteblir för de individer som skulle kunna rekryteras till de lediga positionerna. Arbetsplatsen ger också ett socialt sammanhang, en möjlighet till utveckling och en inkomst som det går att leva på. Möjligheten att kunna leva på sin lön stärker i slutändan individens självbestämmande, både i relation till den nära familjen och till samhället. Detta är viktigt eftersom utanförskap inte bara har en negativ effekt för de vuxna som drabbas, utan även för deras barn (Gottschalk m fl., 2019).

I denna rapport försöker vi att besvara följande frågeställningar:

1. Hur skiljer sig andelen som inte är självförsörjande per kommun med avseende på inrikes födda och utrikes födda?
2. Hur varierar andelen som inte är självförsörjande per kommun med avseende på män och kvinnor, olika åldersgrupper, samt utbildningsnivåer?
3. Hur vanligt är det att de som klassificeras som icke-självförsörjande i kommunerna inte har varit självförsörjande under något år i sex års tid?

Denna rapport är oss veterligen den första analysen av hur andelen icke-försörjande varierar mellan landets kommuner. Vi vet sedan tidigare att utanförskap i hög grad är geografiskt betingat (Arbetsmarknadsdepartementet, 2012). Att förstå geografin av utanförskapet är därför en viktig komponent i att förstå dess struktur och för att kunna implementera reformer för att få fler i arbete.

Data och metod

För att kunna genomföra en regional analys av självförsörjningsgraden har vi inhämtat följande data från Statistiska Centralbyrån (SCB) uppbrutet på kommunnivå för 2021:

- Antalet folkbokförda individer i åldern 20–64 år.
- Antalet folkbokförda individer i åldern 20–64 år med en årsinkomst understigande fyra prisbasbelopp (190 400 kronor) före skatt, samt som inte har studiemedel.

Uppgifterna om folkbokföring och årsinkomster baseras på heltäckande registerdata från Skatteverket. Denna information är därefter uppbruten på följande demografiska grupper:

- Juridiskt kön (man, kvinna).
- Härkomst (inrikes, respektive utrikes född).
- Ålder (20–29 år, 30–39 år, 40–49 år, 50–59 år, 60–64 år).

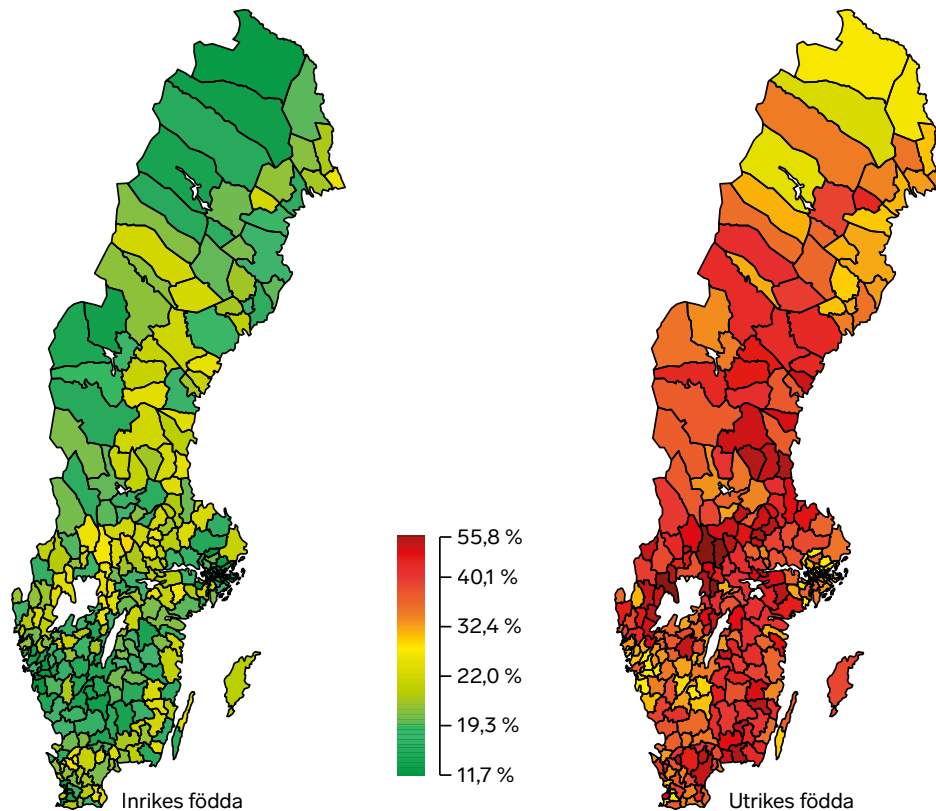
Även denna information är heltäckande och inhämtas från Skatteverket. Informationen redovisas för alla ovanstående grupper i en given kommun – exempelvis inrikes födda män i åldern 30–39 år. På länsnivå har vi därtill hämtat information om utbildningsnivåer (förgymnasial, gymnasial, eftergymnasial, okänd). Siffrorna presenteras från SCB på länsnivå, snarare än kommunnivå, för att minska risken att enskilda individer ska kunna identifieras. Andelarna icke-självförsörjande för de olika grupperna beräknas därefter som kvoten mellan antalet icke-självförsörjande i en given demografisk grupp i kommunen och antalet folkbokförda i samma grupp.

För att studera hur vanligt det är att de personer som inte var självförsörjande 2021 inte heller var det under tidigare år så inhämtar vi också data på alla individer vars årsinkomster understigit fyra prisbasbelopp för perioden 2016–2021. Denna analys berör samtliga individer som varit folkbokförda i Sverige under samtliga sex år, alltså 2016 till 2021. För att minska risken för röjande av enskilda individer är denna information bara uppdelad på juridiskt kön och härkomst (inrikes, respektive utrikes född). Individerna måste också vara i arbetsför ålder under samtliga studerade år, det vill säga högst 59 år när perioden startar (2016) och minst 25 år när perioden slutar (2021). Till följd av dessa restriktioner är urvalet väsentligt mindre än när vi studerar ett enskilt år. Detta behöver vi korrigera för när vi beräknar antalet personer som inte varit självförsörjande under flera år. Vi applicerar därför andelen som inte varit självförsörjande under de sex studerade åren med totalsiffran för de som inte är självförsörjande år 2021.

Icke-självförsörjande per kommun, inrikes och utrikes födda

I figur 1 presenterar vi andelen inrikes och utrikes födda som inte var självförsörjande 2021, uppdelat på Sveriges 290 kommuner. Resultaten visar en överrepresentation av utrikes födda som inte är självförsörjande och det finns tydliga geografiska mönster. Andelen inrikes födda i arbetsför ålder som inte är självförsörjande varierar generellt mellan 16–26 procent. I fyra kommuner (Gullspång, Filipstad, Perstorp och Ljusnarsberg) uppgår andelen inrikes födda som inte är självförsörjande till mellan 26–38 procent.

Figur 1. Andelen inrikes och utrikes födda personer i arbetsför ålder (20–64 år) som inte är självförsörjande 2021, per kommun.

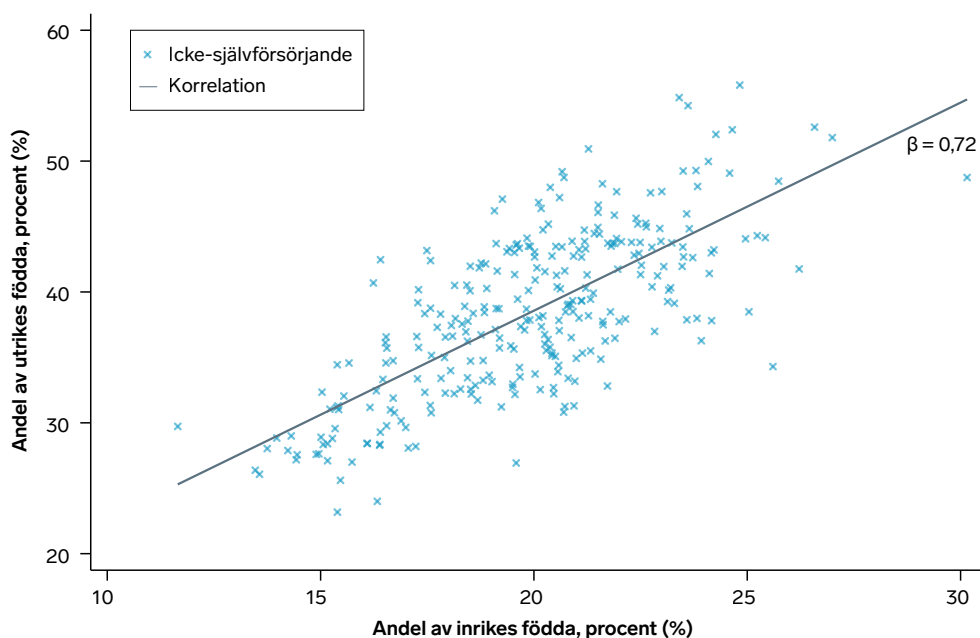


Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

I alla kartor så går färgskalan från mörkgrön (kommuner med lägst andel icke-självförsörjande) till mörkröd (kommuner med högst andel icke-självförsörjande), det vill säga färgskalan återspeglar en trafiksignal (grönt-gult-rött). Rent visuellt kan vi se att det är mer röda färger för utrikes födda jämfört med inrikes födda, vilket visar att en större andel av de utrikes födda i arbetsför ålder inte är självförsörjande. I 121 kommuner är det mer än 40 procent av alla utrikes födda i arbetsför ålder som inte klassificeras som självförsörjande.

Andelarna av inrikes och utrikes födda som inte är självförsörjande samvarierar i hög utsträckning. Denna positiva korrelation illustreras i figur 2.

Figur 2. Korrelationssamband mellan andelen icke-självförsörjande inrikes, respektive utrikes födda per kommun i åldrarna 20–64 år.



Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

I Tabell 1 presenteras en topp-10 lista avseende vilka kommuner som har den lägsta samt den högsta andelen inrikes födda som inte är självförsörjande. Resultaten visar att kommuner med högst andel inrikes födda som inte är självförsörjande kännetecknas av svag eller negativ befolkningstillväxt, lågt eller obefintligt bostadsbyggande och svag eller negativ utveckling i antal jobb de senaste tio åren. Bland de kommuner som har lägst andel inrikes födda som inte är självförsörjande kan vi i regel se det motsatta – stadig befolkningstillväxt (förutom i Kiruna), positiv tillväxt i bostadsbyggande och positiv tillväxt i antal jobb.

Tabell 1. De tio kommunerna med högst, kontra lägst andel icke-självförsörjande inrikes födda.

Högst		Lägst	
Kommun	Andel (%)	Kommun	Andel (%)
Ljusnarsberg	30,2	Lomma	11,7
Perstorp	27,0	Täby	13,5
Filipstad	26,6	Nykvarn	13,6
Gullspång	26,2	Knivsta	13,8
Flen	25,7	Nacka	14,0
Haparanda	25,6	Kungsbacka	14,2
Storfors	25,4	Solna	14,3
Hagfors	25,2	Kiruna	14,4
Klippan	25,0	Härryda	14,5
Töreboda	25,0	Ekerö	14,9

Källa: Folkbokförda i åldrarna 20–64 år, 2021 års värden. Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

I Tabell 2 presenterar vi de kommuner som har högst respektive lägst andel utrikes födda som inte är självförsörjande. Även här ser vi att de kommuner med störst andel icke-självförsörjande utrikes födda kännetecknas av svag eller negativ befolkningstillväxt, lågt eller obefintligt bostadsbyggande och svag eller negativ utveckling i antal jobb de senaste tio åren. Bland de flesta av dessa orter har tillverkningsindustrin tappat kraftigt, vilket inte är fallet inom kommunerna med lägst andel icke-självförsörjande. Den ort som utmärker sig i sammanhanget är Norberg, som har haft relativt god jobbtillväxt, och med avsaknaden av förlorade jobb i tillverkningsindustrin. Trots det är alltså mer än varannan utrikes född i kommunen inte självförsörjande. Orterna med högst, respektive lägst andel utrikes födda som inte är självförsörjande skiljer sig också åt i termer av sammansättningen av härkomst hos de utrikes födda som är folkbokförda i kommunen.¹

Om vi slutligen jämför resultaten för inrikes födda (tabell 1) med resultaten för utrikes födda (tabell 2) så kan vi konstatera att sju av de kommuner som har lägst andel icke-självförsörjande utrikes födda skulle hamna på tio-i-topp listan bland de kommuner som har högst andel icke-självförsörjande inrikes födda.

¹ I kommuner med lägst andel utrikes födda som inte är självförsörjande består de största grupperna av utrikes födda av individer från Skandinavien (exkl. Sverige) och södra Asien. I kommunerna med högst andel dominerar i stället Mellanöstern och Östafrika. Detta bygger på SCB:s befolkningsstatistik för 2021 vilket redovisas uppdelat på ursprungsland.

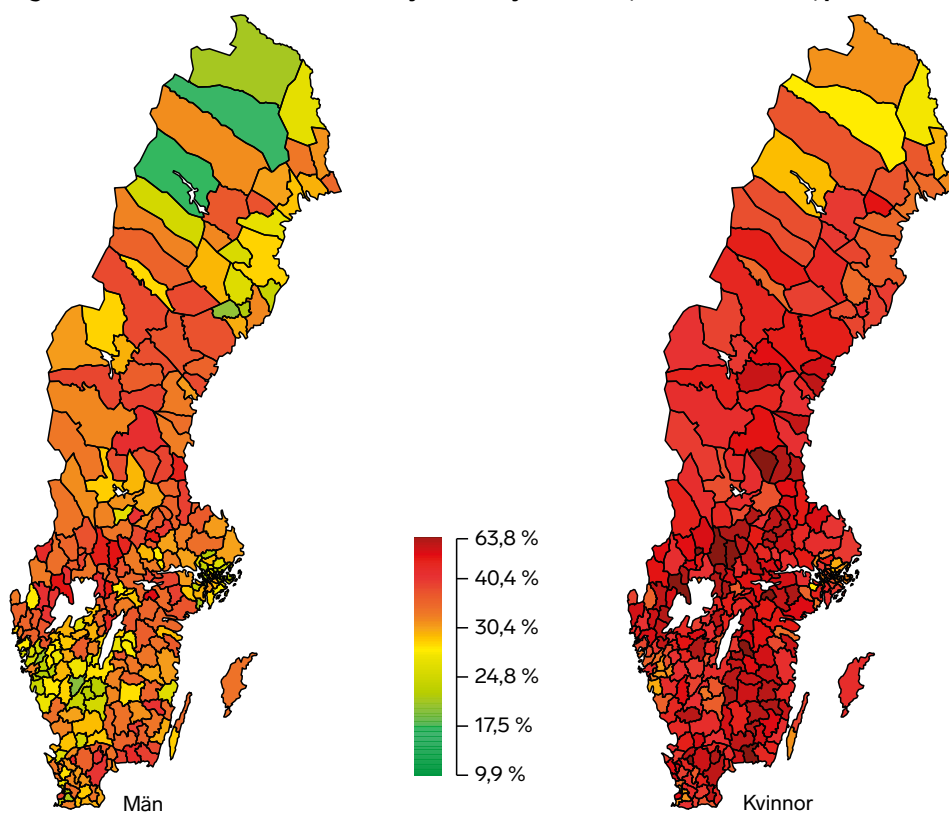
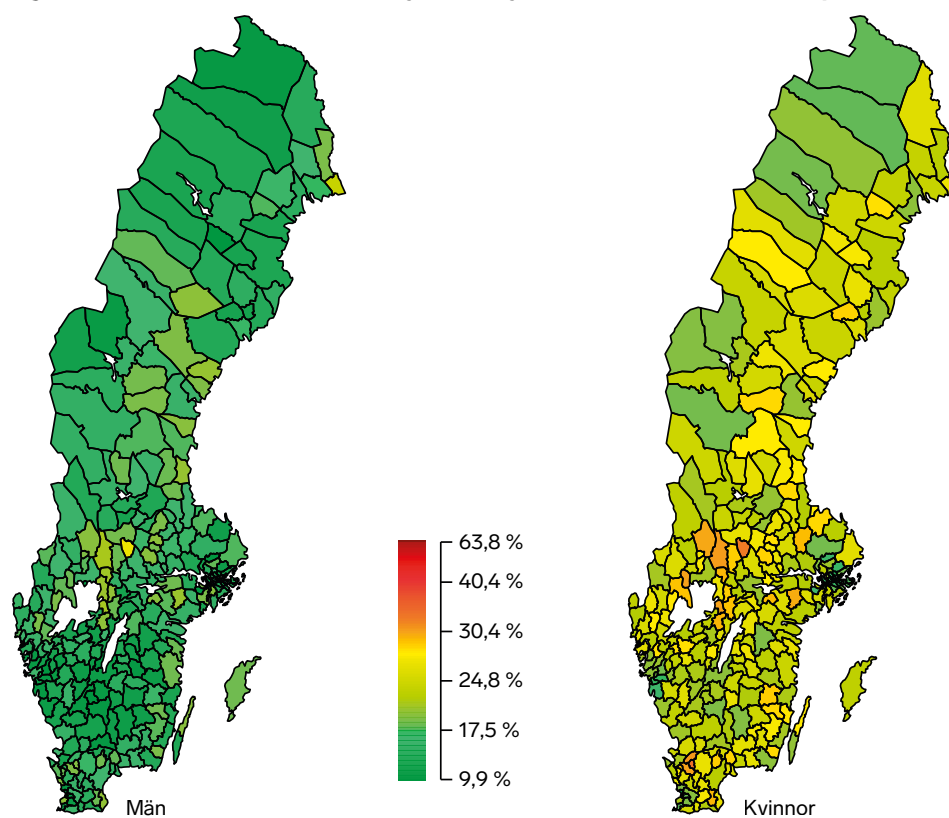
Tabell 2. De tio kommunerna med högst, kontra lägst andel icke-självförsörjande utrikes födda.

Högst		Lägst	
Kommun	Andel (%)	Kommun	Andel (%)
Vingåker	55,8	Gällivare	23,2
Hällefors	54,9	Arjeplog	24,0
Säffle	54,2	Salem	25,6
Filipstad	52,6	Nykvarn	26,1
Degerfors	52,4	Täby	26,4
Norberg	52,0	Pajala	26,9
Perstorp	51,8	Svedala	27,0
Ronneby	50,9	Staffanstorp	27,1
Söderhamn	50,0	Kiruna	27,2
Kristinehamn	49,3	Härryda	27,6

Källa: Folkbokförda i åldrarna 20–64 år, 2021 års värden. Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

Icke-självförsörjande per kommun bland män och kvinnor, inrikes och utrikes födda

I figur 3a–3b presenterar vi statistik per kommun över andelen som inte är självförsörjande bland män och kvinnor, uppdelat på inrikes och utrikes födda. Resultaten visar att andelen utrikes födda som inte är självförsörjande är betydligt högre bland de utrikes födda kvinnorna jämfört med de utrikes födda männen. I 66 kommuner är mer än hälften av de utrikes födda kvinnorna inte självförsörjande. Andelen icke-självförsörjande utrikes födda män per kommun ligger mellan 17,4 procent (Gällivare) och 49,3 procent (Vingåker), medan motsvarande intervall för de utrikes födda kvinnorna går från 27,3 procent (Pajala) till 63,8 procent (Hällefors). I jämförelse kan vi notera att andelen icke-självförsörjande är betydligt lägre bland såväl inrikes födda män som kvinnor.

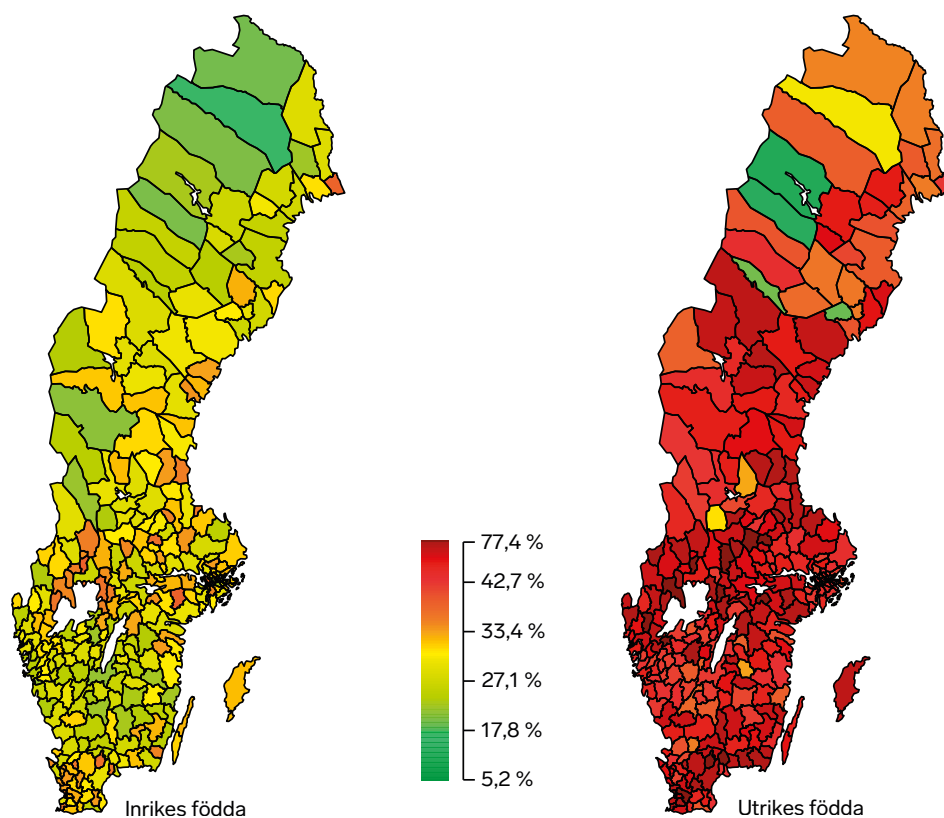
Figur 3a. Andelen utrikes födda icke-självförsörjande 2021, män och kvinnor, per kommun.**Figur 3b. Andelen inrikes födda icke-självförsörjande 2021, män och kvinnor, per kommun.**

Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

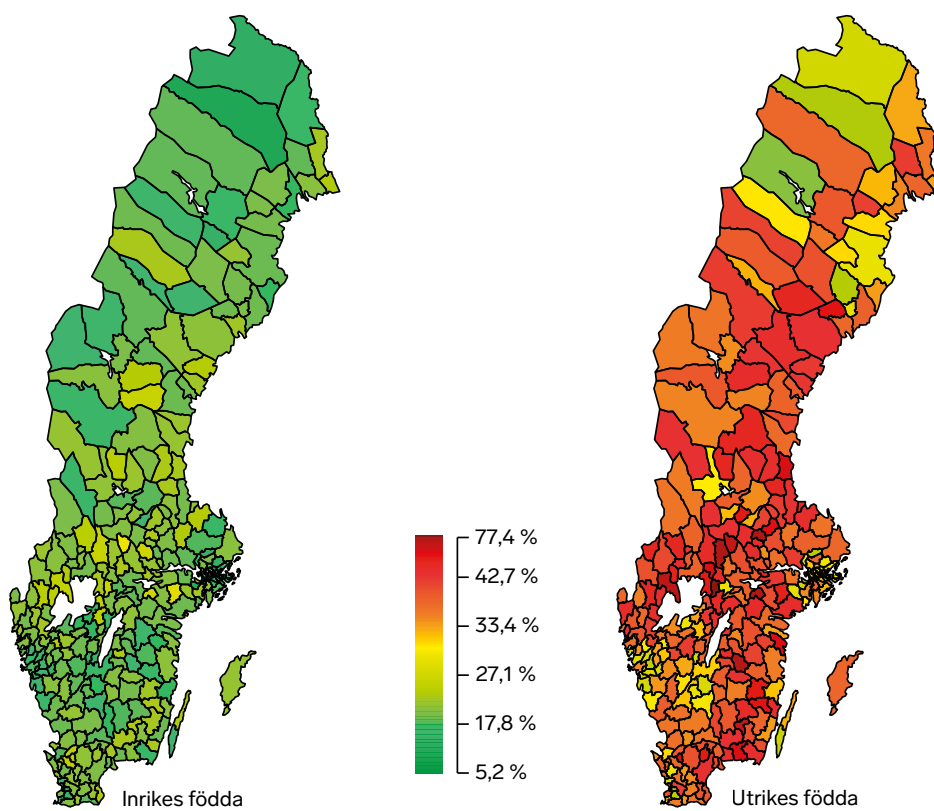
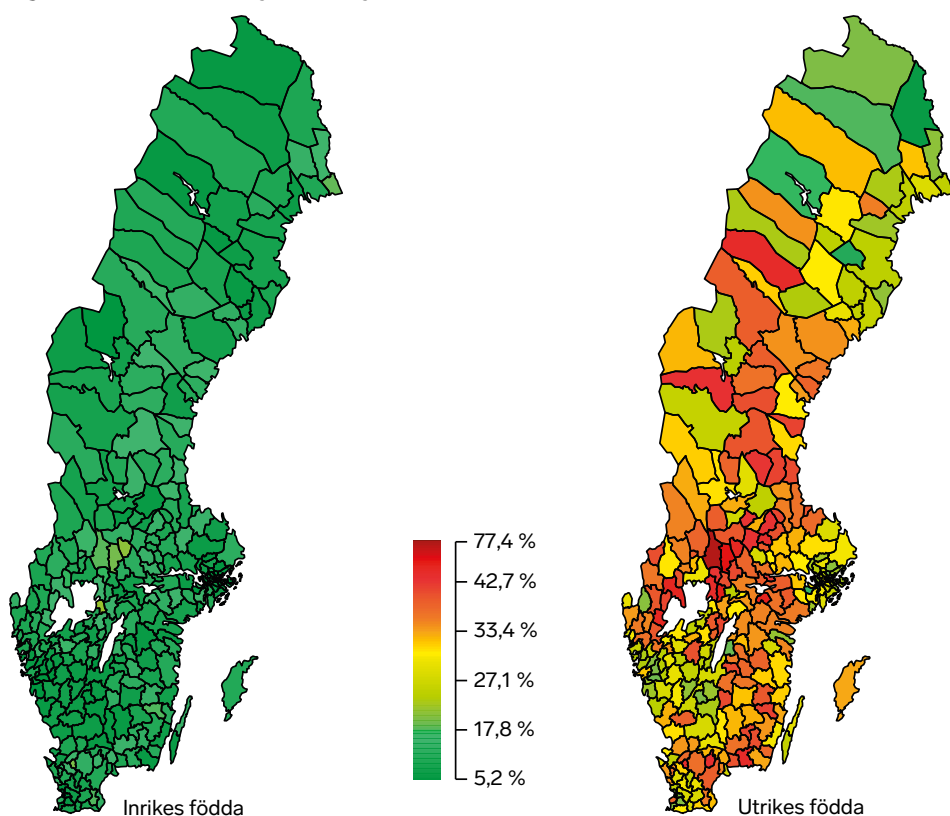
Icke-självförsörjande per kommun och ålderskategori, inrikes och utrikes födda

I detta avsnitt analyserar vi självförsörjningsgraden bland inrikes och utrikes födda i olika ålderskategorier. Resultaten som presenteras i figur 4a–4d visar att andelen som inte är självförsörjande är högre bland utrikes födda jämfört med inrikes födda i alla de studerade ålderskategorierna. Vi kan också notera att andelen som inte är självförsörjande är högst bland den yngsta (20–29 år) och äldsta (60–64 år) ålderskategorin.

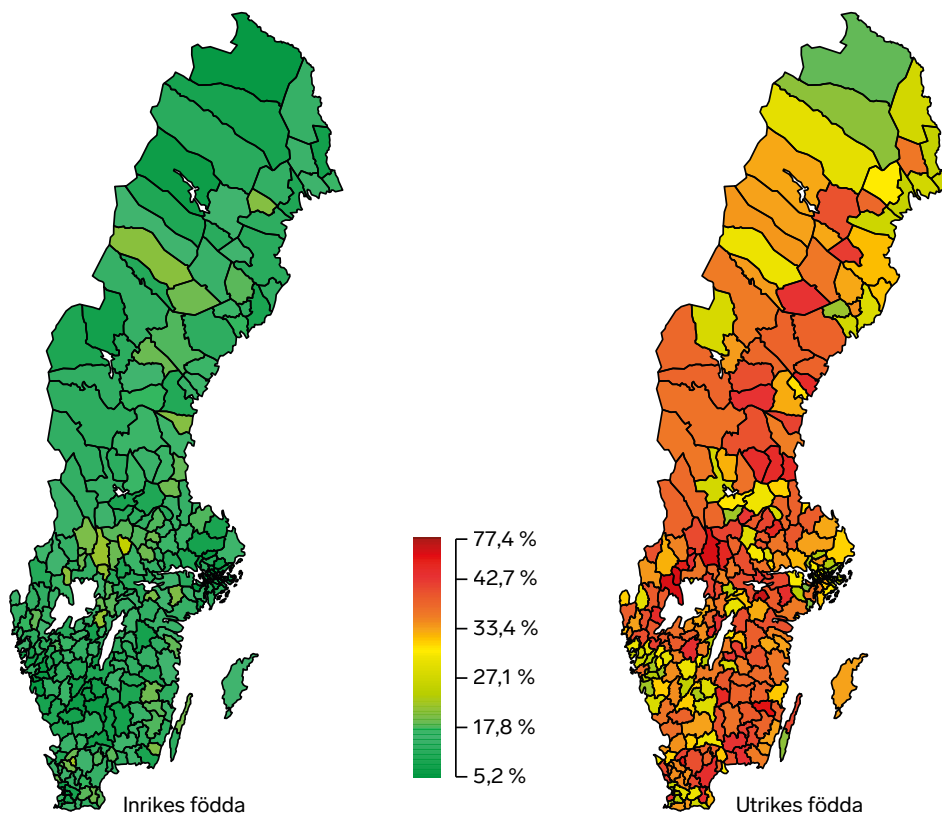
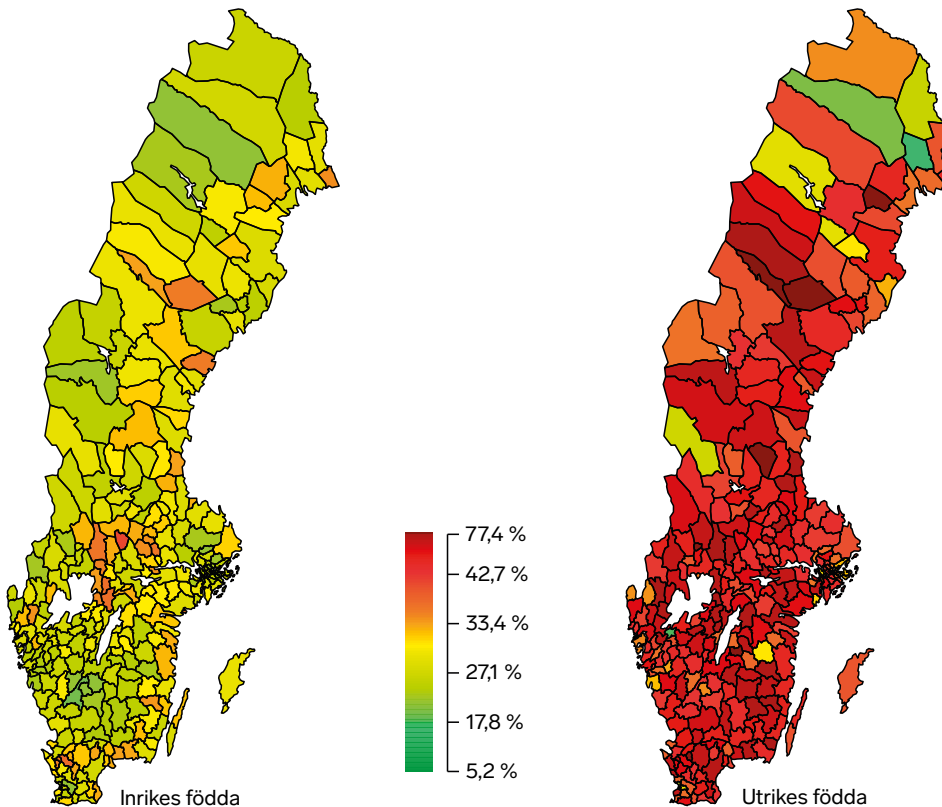
Figur 4a. Andelen icke-självförsörjande 2021 i åldern 20–29 år, inrikes och utrikes födda.



Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

Figur 4b. Andelen icke-självförsörjande 2021 i åldern 30–39 år, inrikes och utrikes födda.**Figur 4c. Andelen icke-självförsörjande 2021 i åldern 40–49 år, inrikes och utrikes födda.**

Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

Figur 4d. Andelen icke-självförsörjande 2021 i åldern 50–59 år, inrikes och utrikes födda.**Figur 4e. Andelen icke-självförsörjande 2021 i åldern 60–64 år, inrikes och utrikes födda.**

Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

Icke-självförsörjande per län och utbildningsnivå, inrikes och utrikes födda

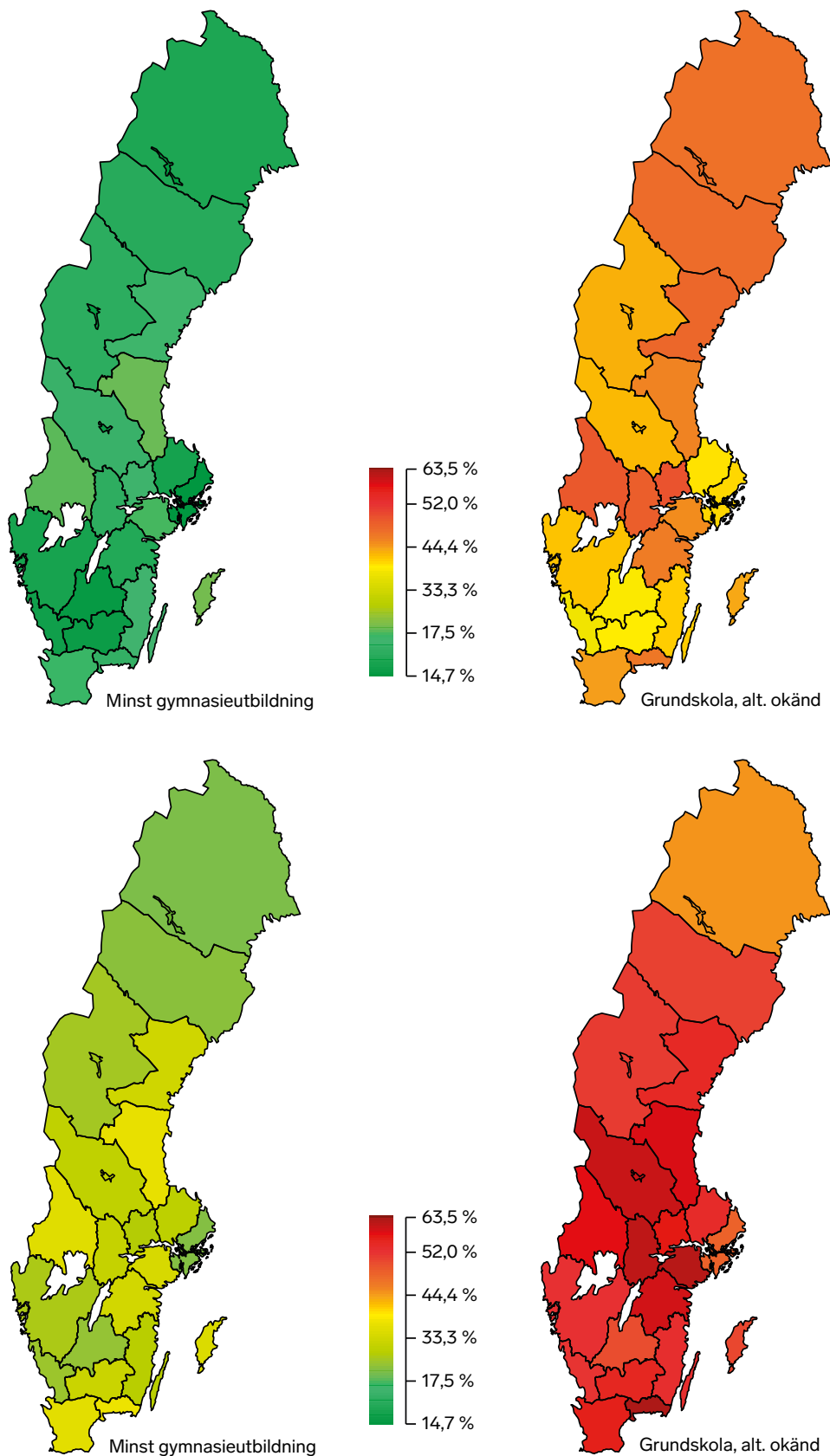
Tidigare studier (Eklund och Larsson, 2020; Daunfeldt, Lidfelt och Mikkonen, 2023) har visat att andelen icke-självförsörjande samvarierar med individens utbildningsnivå. Både bland inrikes och utrikes födda individer är det en högre andel lågutbildade som inte är självförsörjande, men självförsörjningsgraden för utrikes födda med högre utbildning är samtidigt lägre än vad den är för inrikes födda som endast har en gymnasieexamen.

I figur 5 presenteras regional statistik över andelen icke-självförsörjande baserat på om individen som högst har examen från grundskola, alternativt om individen minst har avklarat en gymnasieutbildning. Statistiken presenteras separat för inrikes och utrikes födda.

Resultaten visar att andelen icke-självförsörjande är betydligt högre bland de som har en lägre utbildningsnivå, både för inrikes och utrikes födda. Men för den senare gruppen kan vi observera väldigt stora skillnader mellan de som har avklarat en gymnasieexamen och de som inte gjort detta. För utrikes födda med avklarad gymnasieexamen ligger andelen icke-självförsörjande mellan 27,0 procent och 36,8 procent i regionerna, medan motsvarande intervall för de som högst avklarat en grundskoleutbildning ligger mellan 46,3 och 63,5 procent.

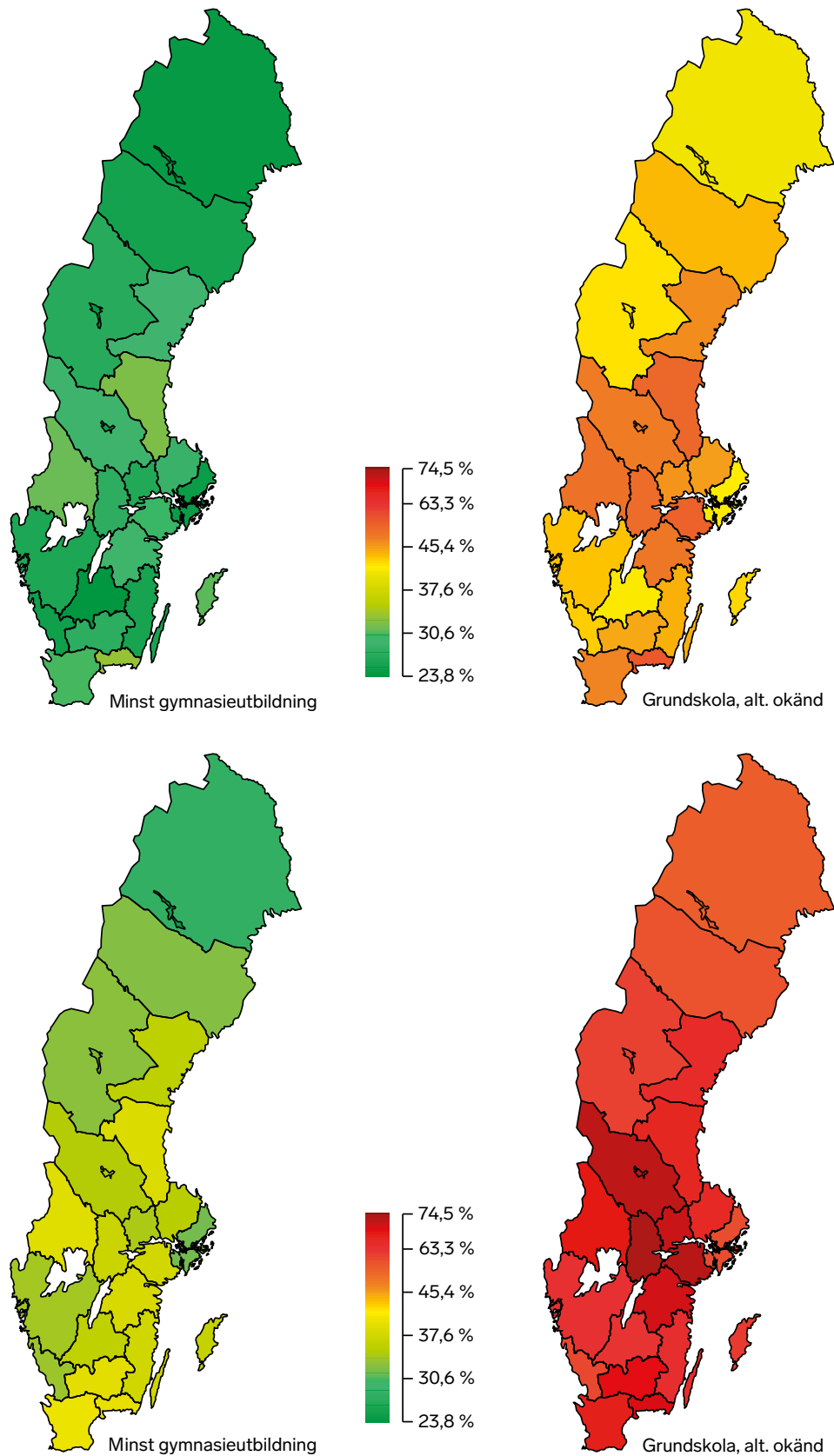
Vi ser att utrikes födda kvinnor står för den högsta andelen av icke-självförsörjande. Därför undersöker vi också grupperna utrikes födda män och kvinnor över utbildning. I figur 6 presenteras andelen utrikes födda män och kvinnor som inte är självförsörjande baserat på utbildning. Resultaten visar att andelen icke-självförsörjande är betydligt högre bland utrikes födda kvinnor än bland utrikes födda män. Störst skillnad kan vi dessutom observera mellan de utrikes födda kvinnor som har avklarat en gymnasieexamen och de som inte gjort detta.

Figur 5. Andel inrikes och utrikes födda per län som inte är självförsörjande fördelat på utbildning, 2021.



Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

Figur 6. Andel utrikes födda män och kvinnor som inte är självförsörjande fördelat på utbildning, 2021.

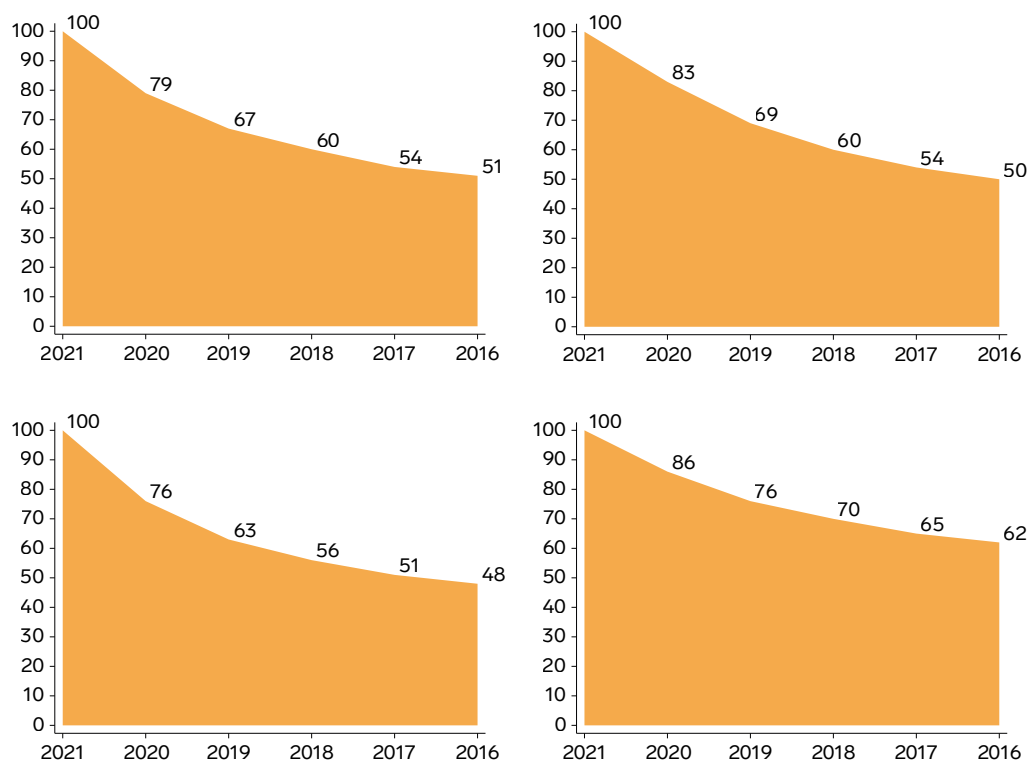


Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

Icke-självförsörjande över tid, inrikes och utrikes födda

I figur 7 presenterar vi statistik över andelen icke-självförsörjande 2021 som inte var självförsörjande under något av de tidigare fem åren. Vi studerar därmed hur stor andel som över tid inte har en löneinkomst som innebär att de klassificeras som självförsörjande. Resultaten presenteras separat för inrikes födda män och kvinnor, samt för utrikes födda män och kvinnor.

Figur 7. Andelen icke-självförsörjande 2021 som inte heller varit självförsörjande föregående år, 2016–2021.

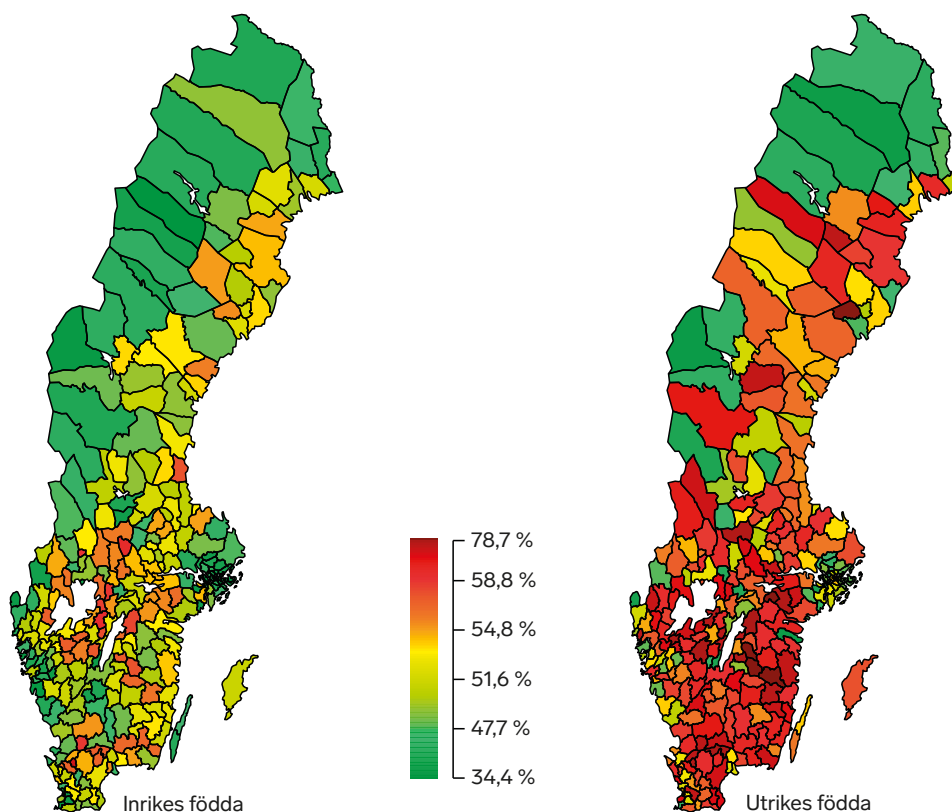


Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021). Beräkningarna är baserade på prisbasbeloppen för respektive år.

Vi kan från resultaten i figur 7 konstatera att en hög andel av de som inte är självförsörjande år 2021 inte har varit detta under något år sedan 2016. Utrikes födda kvinnor som inte var självförsörjande 2021 är i större utsträckning än de andra grupperna inte självförsörjande över tid. En så hög andel som 62 procent av de icke-självförsörjande utrikes födda kvinnorna 2021 var inte självförsörjande under något enskilt år från 2016. Motsvarande andel för de inrikes födda männen och kvinnorna är 51 respektive 48 procent, medan 50 procent av de utrikes födda männen inte var självförsörjande under något år sedan 2016. Det senare resultatet visar att de utrikes födda männen inte skiljer sig åt från de inrikes födda avseende andelen som inte är självförsörjande över tid.

I figur 8 presenterar vi en regional analys av hur vanligt det är att icke-självförsörjande inrikes och utrikes födda inte är självförsörjande över tid (2016–2021), fördelat på kommunnivå.

Figur 8. Andelen icke-självförsörjande 2021 som inte varit självförsörjande sedan 2016, inrikes och utrikes födda



Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

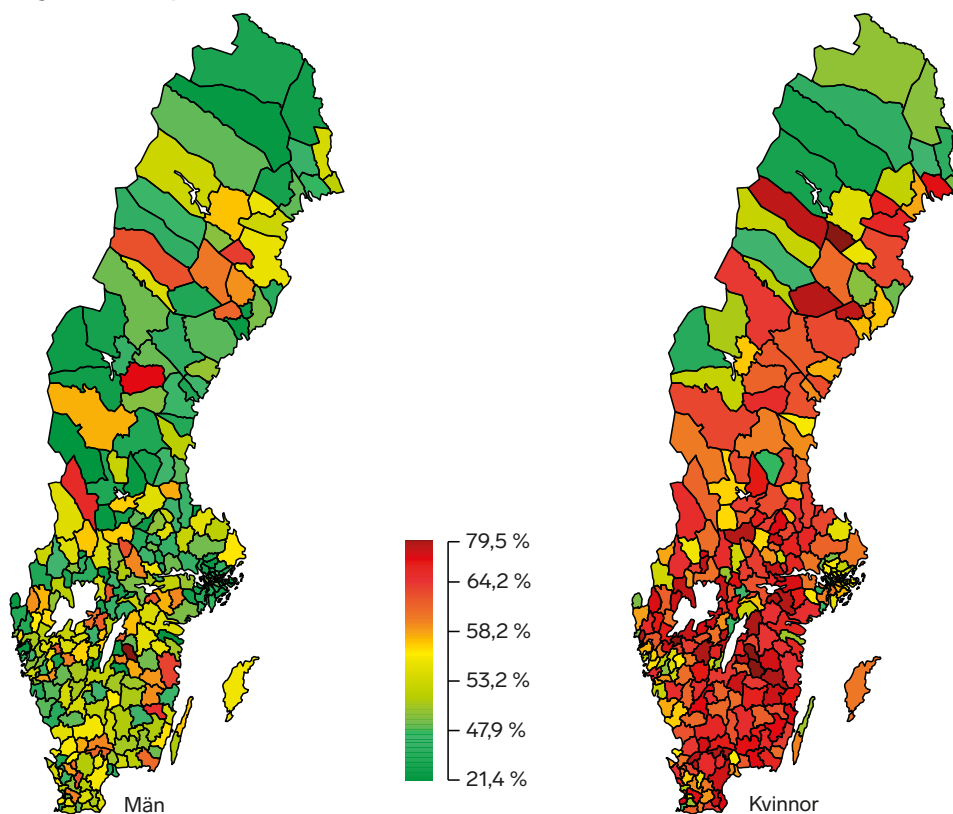
Återigen kan vi observera stora skillnader mellan inrikes och utrikes födda. Andelen som inte är självförsörjande över tid är högre för utrikes födda i 253 av Sveriges 290 kommuner², vilket visar att utrikes födda i högre utsträckning inte klarar av

² Notera att andelen som inte är självförsörjande 2021 emellertid är högre bland utrikes födda än inrikes födda för samtliga kommuner.

försörja sig själv över tid jämfört med inrikes föda. Det är dock värt att notera att andelen som inte är självförsörjande över tid även är hög för de inrikes födda. Detta visar att det finns en hög grad av persistens, det vill säga om du inte klassificeras som självförsörjande under ett enskilt år så är det sannolikt att du inte har varit självförsörjande under tidigare år heller.

Resultaten i figur 7 visar att det framför allt är utrikes födda kvinnor som är över-representerade bland de som inte klarar av att bli självförsörjande över tid. Detta innebär att det sannolikt är den gruppen som driver den skillnaden mellan inrikes och utrikes födda som vi observerar i figur 8. För att närmare studera detta väljer vi att även genomföra en regional analys avseende andelen utrikes födda som inte är självförsörjande över tid, uppdelat på män och kvinnor, se figur 9 nedan.

Figur 9. Andelen icke-självförsörjande per kommun som inte varit självförsörjande under något år under perioden 2016–2021, utrikes födda män och kvinnor.



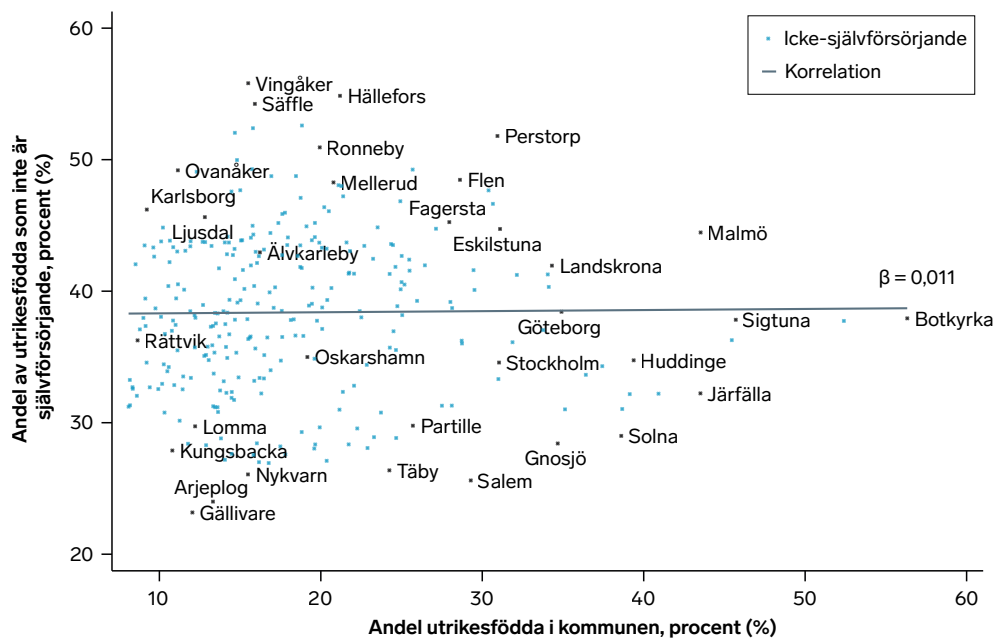
Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

Vi kan från figur 9 notera att det är betydligt vanligare att de utrikes födda kvinnorna inte är självförsörjande över tid. I 266 av 290 kommuner har mer än varannan utrikes född kvinna som inte var självförsörjande under 2021 inte varit det under något år i sex års tid. Motsvarande antal kommuner för de utrikes födda männen är 153. I 33 kommuner är det mer än sju av tio kvinnor som inte var självförsörjande under 2021 som inte var självförsörjande under något av de fem tidigare åren.

Andelen icke-självförsörjande utrikes födda i kommunen, givet andelen utrikes födda

Resultaten som har presenterats i rapporten visar att självförsörjningsproblematiken är som störst bland utrikes födda. En relevant följdfråga är om detta problem är *särskilt* stort i kommuner som har en hög andel utrikes födda. I syfte att utreda detta presenteras sammansättningen av andelen utrikes födda och andelen utrikes födda som inte är självförsörjande i figur 10 nedan.

Figur 10. Andelen utrikes födda, respektive andelen utrikes födda som inte är självförsörjande per kommun, 2021.



Källa: Beräkningar av Svenskt Näringsliv, data från SCB (2021).

Som framgår av figur 10 är andelen utrikes födda inom en kommun en mycket svag indikator för hur stor andel av denna grupp som inte är självförsörjande. De kommuner som är nedanför linjen har lyckats relativt bra med att få utrikes födda att bli självförsörjande, medan de som befinner sig ovanför linjen har lyckats sämre. Vi kan se att det finns en stor variation av andelen icke-självförsörjande utrikes födda, givet andelen utrikes födda i kommunen. Kommuner som Vingåker, Perstorp och Malmö har en hög andel icke-självförsörjande utrikes födda, givet andelen utrikes födda i kommunen. Dessa kommuner kan jämföras med Nykvarn, Gnosjö och Järfälla, vilket är kommuner som har en liknande andel utrikes födda men en betydligt lägre andel icke-självförsörjande utrikes födda. Detta tyder på att det är sammansättningen av de utrikes födda och deras möjligheter till integration på den lokala arbetsmarknaden – snarare än gruppens storlek – som påverkar hur väl utrikes födda har integrerat sig på arbetsmarknaden.

Avslutande diskussion

Syftet med denna rapport har varit att genomföra en regional analys av andelen icke-självförsörjande i Sverige. Resultaten visar att det finns stora skillnader i självförsörjningsgrader mellan inrikes och utrikes födda, där en betydligt större andel av den senare gruppen inte klassificeras som självförsörjande. Problemet är som störst bland utrikes födda kvinnor. Resultaten visar också att utrikes födda kvinnor i högre utsträckning tenderar att inte vara självförsörjande över tid.

Resultaten som presenteras i denna studie är deskriptiva, det vill säga vi kan inte uttala oss om orsakerna till skillnaderna i självförsörjningsgrad mellan olika grupper. Framtida studier bör därför närmare undersöka varför utrikes födda kvinnor har problem att komma in på den svenska arbetsmarknaden, samt vilka reformer som kan öka andelen utrikes födda kvinnor som är självförsörjande över tid.

Vi finner också en betydande regional variation avseende andelen som inte är självförsörjande. Vår analys indikerar att andelen icke-självförsörjande är relaterad till arbetsmarknadsläget i kommunen, där kommuner med en svag lokal arbetsmarknad tenderar att ha fler som inte är självförsörjande. Detta indikerar att det behövs studier som närmare undersöker varför självförsörjningsgraden varierar så mycket mellan regioner, samt vad som kan göras för att inte individer ska fastna i ett utanförskap i kommunen.

Resultaten visar också att det finns en hög grad av persistens bland de som inte är självförsörjande, det vill säga de som är icke-självförsörjande tenderar att vara det över tid i hög utsträckning. Detta stödjer forskningen som visar att långa perioder i utanförskap består över tid, så kallat hysteresis (Phelps, 1972). Skälet är att individer tenderar att förlora färdigheter när de inte arbetar (Kitao m fl., 2017), samt att arbetsgivare inte är villiga att ta risken att anställa de som varit utanför arbetsmarknaden under en längre tid (Arulampalam m fl., 2001). Utanförskap blir således en självförstärkande mekanism och det blir svårt för individen att ta sig ur den situationen även när arbetsmarknaden är stark.

Vi vet från forskningen att långa perioder i utanförskap är förknippad med en ökad risk att drabbas av psykisk ohälsa och missbruksproblem, vilket också gör individen mindre anställningsbar. Forskning har också visat att när många är arbetslösa samtidigt i ett område så tenderar detta att leda till att en arbetslöshetskultur, vilket försvagar den sociala normen att arbeta (se ex. Clark 2003; Kolm, 2005; Gathergood 2013). Vår slutsats är att krafttag behövs för att fler ska bli självförsörjande. Den ekonomiska politiken i Sverige bör därför inriktas mot att återupprätta arbetslinjen och nedmontera bidraglinjen.

För att fler ska bli självförsörjande så behövs det ett batteri av reformer som syftar till att fler ska försörja sig på sitt arbete. Det handlar bland annat om att implementera reformer som ökar drivkraften att arbeta, sänker arbetskraftskostnaderna när företagen anställer långtidsarbetslösa, förbättrar matchningen mellan lediga jobb och arbetsökande, samt skapa ett utbildningsutbud som är anpassat efter näringslivets behov av arbetskraft.

Referenser

- Arbetsmarknadsdepartementet (2012). Urbana utvecklingsområden: Statistisk uppföljning utifrån sju indikatorer (Dnr A2012/4115/IU). Stockholm: Regeringskansliet.
- Arulampalam, W., Gregg, P., & Gregory, M. (2001). Unemployment scarring. *The Economic Journal*, 111(475), F577–584.
- Clark, A. E. (2003). Unemployment as a Social Norm: Psychological Evidence from Panel Data. *Journal of Labor Economics*, 21(2), 323–351.
- Daunfeldt, S-O, Lidefelt, J., & Mikkonen, M. (2023). Reformer för fler i arbete. Stockholm: Svenskt Näringsliv.
- Eklund och Larsson, 2020. När blir utrikes födda självförsörjande? Örebro: Entreprenörskapsforum.
- Gathergood, J. (2013). An instrumental variable approach to unemployment, psychological health and social norm effects. *Health Economics*, 22, 643–654.
- Gottschalk, P., McLanahan, S., & Sandefur, G. D. (2019). The dynamics and intergenerational transmission of poverty and welfare participation. I Grusky, D. (Red.) *Social Stratification, Class, Race, and Gender in Sociological Perspective* (1:a upplagan, s. 378–389). New York, NY: Routledge
- Kitao, S., Ljungqvist, L., & Sargent, T. J. (2017). A life-cycle model of trans-Atlantic employment experiences. *Review of Economic Dynamics*, 25, 320–349.
- Kolm, A-S. (2005). Work norms and unemployment. *Economic Letters*, 88(3), 426–431.
- Lidefelt, J., & Frycklund, J. (2021). Utanförskapet kostar Sverige 270 miljarder varje år. Stockholm: DN Debatt.
- Nordin, M., & Almén, D. (2017). Long-term unemployment and violent crime. *Empirical Economics*, 52, 1–29.
- Phelps, E. S. (1972). *Inflation Policy and Unemployment Theory*. London: Macmillan.
- Stauder, J. (2019). Unemployment, unemployment duration, and health: selection or causation? *The European Journal of Health Economics*, 20, 59–73.
- Svenskt Näringsliv (2022). Växande rekryteringshinder ett allt större problem: Rekryteringsenkäten 2021/2022. Stockholm: Svenskt Näringsliv.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm
Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2023